Provst, Mag. Uldrich Schnell i Sønderup.

Af **Paul Hennings.**

I Landsarkivet for Sjælland findes mellem de fra Bispearkivet afleverede Sager en Række Aktstykker under Slagelse Herred indeholdende en Retssag fra Aaret 1685 vedrørende Provst Uldrich Schnell i Sønderup og Nordrup.

Denne snart 250 Aar gamle Sags fulde Sammenhæng har hverken været kendt af Giessing i »Danske Jubellærere«, Hundrup i »Aalborg Skole«, Wiberg i III. Del af Præstehistorien eller A. H. Nielsen i »Aalborg Embedsmænd«, og heller ikke har de nævnte Forfattere været paa det Rene med Schnells Giftermaal, idet de uden Undtagelse antager, at hans anden og sidste Hustru var hans første og omvendt, saa at Meddelelsen om dem og Børnene bliver fejlagtig; en kort Beretning om denne Præst, der endte med at miste sit Embede og blive forvist til Vestindien kan derfor dog maaske paaregne en vis Interesse.

Uldrich Hansen Schnell er døbt i Aalborg den 20. September 1635. Han var Søn af Bartskær Hans Henrich Schnell; Moderens Navn var Maren Nielsdatter.

Af 6 Børn, fødte mellem 1633 og 1646, var han næstældst. Det er muligt, at Faderen, der vel var født ca. 1609, er indvandret fra Tyskland, skønt Navnet tidligere er kendt her i Landet[1]). Moderen var derimod vistnok født og hjemmehørende i Aalborg. Efter Oplysninger, der findes om Faderen i A. H. Nielsens »Aalborg Embedsmænd« (S. 335), blev han den 7. Februar 1662 Oldermand for Bartskærerlavet.

Om hans Virksomhed som Bartskær er intet bekendt; men i Budolphi Kirkebog for 1669 findes indført, at der den 7. Juni blev begravet en Bartskærsvend, som blev ihjelstukken af sin Mester, Hans Bartskær Schnell, i dennes eget Hus.

Bartskær Schnell blev derefter den 1. Oktober 1669 »dømt fra Livet for Manddrab«, begaaet paa sin Svend, Peter Nicolai Lorentz den 4. Juni s. A.« og ifølge Skifteprotokollen blev hans Ejendele registrerede den 11. November s. A.

Herefter maatte man altsaa antage, at Bartskæren maatte bøde med Liv for Liv. Dette kan dog ikke være Tilfældet; Straffen

[1]) Johan Snell, den første Bogtrykker i Danmark, se Hist. Tidskr. 6. Bd. III, S. 627.

maa være bleven formildet til Fængsel, og senere er han aabenbart endog løsladt; det fremgaar nemlig af Sønnens Skifte i 1685, at Faderen da levede i en høj Alder i Sønderup Præstegaard hos Sønnen, hvor han havde sit eget Værelse. Naar han døde, kan ikke oplyses. Moderen var derimod død, men vist faa Aar før 1685.

Uldrichs og hans Søskendes Barndomshjem har næppe hørt til de bedste, og Kaarene har sikkert været smaa; men Drengen maa have vist gode Evner; thi han kom i Aalborg Katedralskole, først under Rektor Mag. Johan Ægidius og efter dennes Afgang 1653 hos Mag. Christen Mortensen. I sit 21. Aar blev han Student herfra og indskrevet ved Københavns Universitet den 9. Maj 1656. Han fortæller i sit Forsvarsindlæg 1685 om en Anna Jensdatter Wolch i Pustervig, — utvivlsomt beslægtet med hans første Hustru —, der »i hendes gode Velstand i Belejringens Tid, da jeg ingen Hjælp havde enten fra Fader, Moder, Slægt eller Venner« ydede ham Bistand, som han senere aldrig glemte hende. Han oplevede som Student Københavns Belejring 1659, og han, der den Gang var Kommunitetsalumne, ansattes ved 2det Kompagnis 6te Rode med ½ Rdlr. daglig Løn[1]). Den 16. September 1659 fik han Rejsepas til Jylland, men kom senere igen tilbage for at fortsætte Studeringerne.

Aar 1662 tog Schnell teologisk Embedseksamen; som et virkeligt godt Vidnesbyrd for ham maa det anses, at han endnu samme Aar blev antagen til Hører ved den Skole, hvorfra han var udgaaet, og under samme Rektor, der havde dimitteret ham til Universitetet. Han angiver selv, at han tillige var Kantor ved en af Byens Kirker. Den 6. Marts 1665 nævnes han som Hører i 3. Lektie i Skolen, ved hvilken han virkede i 4 Aar, uden at det er bekendt, at der er ført Klage over ham.

Allerede, medens han var Hører, er han vistnok — formodentlig 1664 — blevet gift med Anna Wolch, døbt 6. September 1643 i Aalborg, Datter af Bogbinder i Aalborg Bertel Wolch (begravet 14. Juni 1677) og Margrethe Ewertz, der levede 1685. I dette Ægteskab havde han 8 eller 10 Børn, hvoraf ved Hustruens Død 1678 levede 6 Sønner, nemlig: 1) Hans, der muligt blev Bogbinder i Aalborg, 2) Bertel, 3) Frederik Christian, født 1670, Student fra Sorø 1690, blev 1698 Præst paa Guinea, 1705 i Mejrup og 1707 i Thisted og Tilsted, død den 10. eller 11. Oktober 1728[2]), 4) Peter, 5) Bernhardt og 6) Uldrich, hvis Skæbne er ubekendt. Naar og hvor disse Sønner er født, kan ikke oplyses, da Kirkebogen

---

[1]) Se Rørdam: Studenternes Deltagelse i Hovedstadens Forsvar S. 161, 199 og 203.

[2]) Synes ogsaa at have været en stridbar Natur; thi det siges om ham, at han voldte Biskop Thestrup megen Fortræd.

for Bodum først begynder 1669 og for Sønderup 1733, den ældste Søn er dog vistnok født i Bodum og de andre Sønner i Sønderup.

I Giessings »Danske Jubellærer« III, S. 241, er Hustruens Efternavn anført at være Bang, hvilket sikkert har været Grunden til alle senere Fejltagelser hos Wiberg, Hundrup og A. H. Nielsen.

Efter at Schnell den 29. Maj 1666 havde taget Baccalaurgraden ved Universitetet blev han kaldet til Sognepræst for Bodum, Ydby og Hurup i Thy. I dette store Embede, hvor en Sognekapellan ogsaa var ansat, varede hans Virksomhed kun 2½ Aar, og der er næppe Tvivl om, at Forholdet baade til hans Kollega og Menigheden var uheldigt, og at dette daarlige Forhold skyldtes Kivagtighed fra hans Side. Han havde bl. a. en Strid med Amtsskriver i Mors og Thy Christian Mortensen og hans Tjener Thomas Barfoed, hvilken sidste han havde beskyldt for Løgner, i Anledning heraf maa han af en Provsteret være dømt fra Kaldet, hvorefter Christen Friis under 22. April 1669 beskikkedes til hans Eftermand; men Sagen er aabenbart derefter gaaet til Højesteret, og denne dømmer den 2. September 1669, at Schnell bør for den over ham ergangne Ære-Dom fri at være, dog ikke til det Kald, hvor Forseelsen er sket, og en anden Person allerede er ordineret, men saaledes at det er tilladt ham at søge andet Kald.

Velsagtens fordi man i Overensstemmelse med, hvad Højesteretsdommen udtaler, har fundet den Medfart, Schnell her havde faaet, for haard, lykkedes det ham forbavsende hurtigt at opnaa et nyt Embede. Sognepræsten for Sønderup og Nordrup, Provst i Slagelse Herred, Kjeld Mortensen, døde i Oktober 1669, og Schnell blev den 9. November s. A. udnævnt til hans Eftermand. Wiberg anfører, at det var, fordi han var Svoger til Biskop Bagger, at han saa snart fik Embede igen. Dette er imidlertid urigtigt; thi Hans Bagger blev først 6 Aar senere (1675) Sjællands Biskop, og Schnell blev først 10 Aar senere gift med Biskoppens Søster.

Da Schnell kom til Sønderup fandt han der i Præstegaarden sin Formand, Provst Mortensen, Enke Kirsten Hansdatter Tausen, Datter af Sognepræst Hans Tausen i Finderup og Clara Jensdatter Bircherod, der begge døde 1680. Hun boede sammen med Schnell i Sønderup i Naadensaaret og blev derefter gift med Sognepræst Peder Jespersen Schou i Brøndbyvester, efter hvis Død hun i 1685 flyttede til Borupgaard i Værløse Sogn, hvor hendes Fætter var Præst, og senere til Hillerød, hvor hun døde. I den Sag, der skulde fælde Schnell, kommer hun til at spille en Rolle, og hun kaldes her baade Kirsten salig Hr. Kjelds og Kirsten salig Peder Schous.

Om Schnells Embedsvirksomhed og Forhold i det nye Embede høres i det første Aar intet, og det tør forudsættes, at han, belært

af Erfaringen, har taget sig sammen og søgt at komme til at staa i et godt Forhold til Menigheden. Men længe har Freden ikke varet. Blandt hans Sognebørn var Major ved det sjællandske Regiment til Hest Hinrich Burchardt v. Münchhausen paa Skaftelevgaard, med hvem Schnell den 30. August 1671 indgik Kontrakt om, at der skulde erlægges 6 Rdl. Tiendeafgift af Skaftelevgaard foruden Offeret.

Formodentlig har Schnell fundet, at Münchhausens Offer var for ringe og er derfor kommet i Klammeri med ham, og dette udarter til, at Majoren den 19. Januar 1675 indstævnede Schnell for Antvorskov Birketing. Her blev Sagen afvist, men allerede i Begyndelsen af Maj Maaned verserede den for Sjællandsfars Landsting. Skarpe Indlæg med Beskyldninger og Ukvemsord fulgte hurtigt efter hinanden. Schnell beskyldte Münchhausen for usandfærdigt Klagemaal, for at have paa en ret skammelig Maade »ofret« ham, at have overtalt og styrket sine Tjenestefolk til Ugudelighed og for at have begaaet stort Underslæb ved Skaftelevgaards Ligning til Tab for Hans kgl. Majestæt. Han afmalede Münchhausen som en uforskammet Bøffel og Æsel, der havde annammet det højærværdige Sakrament af en anden Præst, ham selv til Fordømmelse og den Helligaand til Foragt samt at have afgivet vrang, løgnagtig, falsk og underfundig Beretning om ham baade imod Samvittigheden og imod Guds Ord.

Landstingets Dom, der afsagdes 19. Maj 1675, gik ud paa, at da alle de haarde Ord og Beskyldninger for Løgn, Falskhed og Underfundighed m. v., hvormed Schnell havde sigtet Münchhausen paa hans Ære i ingen Maade var bevist, kunde Schnell ikke frikendes, men bør efter Kong Christian III's Reces, Birkerettens 20. Art. at lide som det sig bør og desuden betale Münchhausen Sagens Omkostninger.

Sagen appelleredes, og den Gang gik det øjensynlig hurtigt med Appeller; thi allerede den 27. Juli 1675 faldt Højesterets Dom, der gik ud paa, at Dommen i første Instans ej bør komme Schnell til Hinder eller Skade paa hans Ære; men han bør for Højesteret afbede Oberstløjtnant Münchhausen sin Forseelse og betale Sagens Omkostninger.

Da intet videre er forefundet om denne Sag, har Schnell formentlig givet Münchhausen Æresoprejsning og betalt Procesomkostningerne.

Derefter hengik tre rolige Aar. I Slutningen af Aaret 1678 døde hans Hustru Anna Wolch, uden at der er Grund til at antage, at dette Dødsfald er gaaet ham til Hjerte. Datoen for Dødsfaldet kendes ikke, eftersom Kirkebogen ikke mere findes, og Dødsdatoen findes heller ikke anført i Skiftebrevet af 8. Januar 1679,

men ifølge dette fik de 6 i Live værende Sønner ikke mindre end 1800 Slettedaler til Deling som deres Mødrenearv. Allerede fem Maaneder efter Skiftets Afholdelse erholdt Schnell kongl. Bevilling til at indgaa nyt Ægteskab. Hos Wiberg anføres, at Schnell var »mistænkt for hans første Hustrues Søster«, ligesom dette ogsaa senere anføres i den nedenfor nævnte Retssag mod Schnell. Denne, der hed Elisabeth Wolch eller, som hun oftest nævnes, Søster Lisbeth, var i Huset i Præstegaarden baade medens den første Hustru levede og fremdeles, og hun har aabenbart spillet en betydelig Rolle i Hjemmet; men han bliver i alt Fald ikke gift med hende, hvad der den Gang heller næppe var tilladeligt. — Sandsynligvis har Schnell, der aabenbart var ærgerrig — ifølge Universitetsmatriklen 17. Juni 1680 tog han Magistergraden, hvorved han som Landsbypræst kom i en mere fremskudt Stilling — lagt Vægt paa at komme i Svogerskabsforhold til Sjællands Biskop, Dr. Hans Bagger, siden han den 13. Maj 1679 ifølge sjællandske Registre faar Bevilling til at ægte Biskoppens Søster Anna Olufsdatter Bagger. Denne var født i Lund i Skaane omtrent Aar 1649—50 og var Datter af Mag. Oluf Bagger, der først var Lektor og siden Professor ved det ny oprettede Universitet i Lund. En ældre Søster Marie Margrethe Bagger, gift med Sognepræst i Stege Hans Gemsøe, angives at være født 1647, men muligt er Rækkefølgen hos Lengnick ikke paalidelig; hun maa sikkert have været Enke, da Schnell ægtede hende, eftersom han under Retssagen 1685 siger, at »hun er en gammel Kone og hafver self faaet 10 Børn«, ligesom der omtales en Søn af hende. Det er vel nok meget tvivlsomt, om dette Hjem med en som tyrannisk karakteriseret Husbond, 6 Stifsønner og i Tilgift en Søster af den første Kone, har bragt hende nogen Lykke. Længe varede det heller ikke, førend Schnell blev indviklet i en ny Sag med Raadmand i Slagelse Albrecht Madsen og Sara Christensdatter, og ved Højesteretsdom af 24. Oktober 1681 frikendtes disse for Schnells haarde og usømmelige Beskyldninger og Schnell dømtes til at betale dem for den unødig paaførte Trætte 50 Rigsdaler og til Christianshavns Kirkes Opbyggelse 100 Rdl. »Og hvis Mag. Uldrick sig her efter med saadanne utilbørlige Trætter videre befatter, da denne saa vel som forrige her for Retten haffte Sager at stande hannem aaben for«.

Trods saadanne Stridigheder, der næppe kan have været ukendte for Schnells Overordnede, synes hans Forhold dog at have været ganske godt til hans Svoger, Biskoppen; thi der er næppe Tvivl om, at det var paa dennes Anbefaling, at der den 6. Februar 1683 blev udstedt Kongebrev til ham om Schnells Sønners Oplærelse i Sorø Skole. At Schnell ogsaa har været vel anset af sine Embeds-

brødre i Herredet fremgaar af, at Schnell, da Herredets Provst, Sognepræsten i Korsør, Mag. Morten Herlev, i Januar 1684 var bleven forflyttet til Aarhus Domkirke, af sine Embedsbrødre blev indstillet til hans Eftermand i Provsteembedet.

Mærkelig nok indeholder Landemodsakterne for 1684 intet om hans Udvælgelse til Provst, hvorimod der ved hans Afgang den 17. Juni 1685 (St. Johannes Landemode) anføres, at Mag. Prebiørn Wandal blev indsat som Provst i Slagelse Herred i Schnells Sted.

Ved den Tid, Schnell blev Provst, kan de graverende Rygter, der gik om hans »letfærdige« Levned i Sognet, i alt Fald næppe have været bekendt, og deres Eksistens fremgaar heller ikke af den Anmeldelse af 7. April 1685 fra Student Enoch Roed, der havde været Schnells Børns Skolemester, til Amtmand Lützow, der rejste Sagen mod Schnell. Heri meddeler Roed, at Schnells Kokkekone Anna Christophersdatter, højt frugtsommelig, den 12. Marts med Magisterens Vogn var blevet kørt til Kallundborg for derfra at rejse til Jylland, hvorfra hun var vendt tilbage den 5. April efter at være »entlediget« (d. v. s. have født), og at han (Roed) beskyldtes for at være Barnefader, hvilket han ikke kunde indrømme. Han bad derfor Amtmanden om at ville være af den »Fromhed« at lade bemeldte Anne Christophersdatter arrestere og eksaminere paa det, at den rette Barnefader kunde komme for Dagen.

Hermed begynder den uhyggelige Sag, der skulde faa vidtrækkende Følger for Schnell.

Ridefogeden Jens Villumsen fik af Amtmanden Ordre til at inquirere Sagen, men da han Dagen efter (8. April) kom til Præstegaarden var Anna Kokkekone efter Schnells og »Søster Lisbeth«s Udsagn ikke tilstede. Ridefogden vilde lede efter hende i Præstegaarden, men de søgte at hindre ham deri, og Schnell svor endog paa, at hun ikke var i Huset; tilsidst fandtes hun dog af Ridefogden, gemt i en stor Kiste i Storstuen. Ridefogden tog hende med sig, og hun erkendte nu overfor ham, at hun havde født et Barn i Svebølle, hvorefter hun aabenbart straks indsattes som Arrestant paa Slottet Antvorskov.

Den 22. April og 5. Maj 1685 var der nu Retsmøder i Birketinget med vidtløftig Afhøring af en Række Vidner i Sagen og endvidere fandt den 18. Maj en Vidneførsel Sted i Sagen i Hillerød. Allerede i de første Vidneforhør fremkom der saa graverende Ting om Schnells utilbørlige og for en Præstemand usømmelige Bedrifter, at man fandt det fornødent at sikre sig hans Person, hvorfor han fængsledes, førtes til København og hensattes i Citadellet Kristianshavn. Den 16. Maj blev den tunge Embedspligt ved kgl.

Brev paalagt Biskop Bagger at foranledige Nedsættelsen af en Provsteret til at dømme Svogeren, og denne kom til at bestaa af 4 sjællandske Provster, der den 23. Maj traadte sammen til Kommissionsmøde i Kastellet.

I Forhørene havde nemlig Anna Christophersdatter, »som havde været ægtegift og i alle Maader uberygtet«, førend hun kom i Schnells Tjeneste udlagt ham som Barnefader til tre Børn, som hun havde faaet i de fire Aar hun var i hans Hus. Hver Gang hun skulde lave til Barsel, var hun ved Præstens og hans Svigerindes Hjælp blevet bragt bort for paa fremmede Steder at føde Børnene. Det første Barn havde hun født i Efteraaret 1682 i København hos den ovenfornævnte Anna Jensdatter, der var beslægtet med Elisabeth Wolch, og det var blevet døbt med Navnet Peiter i Holmens Kirke, men var død 7 eller 8 Uger senere og begravet i de fattiges Kirkegaard udenfor Nørreport; det andet Barn havde hun født i Marts 1684 paa Borupgaard hos fornævnte Pastor Peder Schous Enke, og det var døbt Rasmus i Værløse Kirke. Endelig var det tredie Barn født i April 1685 i Svebølle og døbt i Avnsø Kirke, ligeledes med Navnet Rasmus. Endvidere konstateredes det, at hun, der havde udlagt fingerede eller falske Barnefædre, paa Rejsen i Anledning af sidste Barns Fødsel havde benyttet et falsk »Rejsepas«, som Schnell havde givet hende, og som lød paa den fattige Enke Anna Christensdatter, der efter sin Mands Død, efterladende hende en Søn og det Foster, hun er frugtsommelig med, agtede sig i en Arvesag fra Landskrona til Jylland.

Anna Christophersdatters Tilstaaelse synes bestyrket ved Vidneudsagnene, idet alle tre Børn virkelig fandtes født paa de angivne Steder, hvor Schnell og Søster Lisbeth havde »henskikket hende at aflægge sine Fostre« og ydermere ved, at Schnell hver Gang efter Barselsfærden havde taget hende i sin Tjeneste igen uden Bekendelse og offentlig Skriftemaal, saaledes som Loven befaler, og endelig ved, at Student Enevold Bruun[1]) for sin Rektor erkendte, at han paa Schnells Anmodning og efter dennes Koncept havde skrevet Rejsepasset.

Imidlertid skete der det, at Ane Christophersdatter den 27. April, Dagen før hun fremkom med sin første Tilstaaelse for Amtmanden, i Fængslet søgte at tage Livet af sig ved at slaa sit Hoved mod Væggen, som hun selv i sin Tilstaaelse angiver »af Frygt for Fanden for det forargelige Lefnet hun hafde ligget i med Mag. Uldrich«, og at hun to Dage efter at hun havde gentaget Tilstaaelsen i Retten (5. Maj) afgik ved Døden, hvad enten det nu skyldes et

[1]) Student 1687, hans senere Skæbne kendes ikke.

Slagtilfælde eller maaske snarere Følgerne af de Saar, hun havde tilføjet sig selv.

For Provsteretten i dennes Møde den 29. Maj fremlagde Generalfiskalen Jens Clausen nu sit paa Ane Christophersdatters Tilstaaelse og Vidneudsagnene og iøvrigt ogsaa paa Schnells ikke helt værdige Fortid med de ham overgaaede Domme byggede Anklageskrift, hvori Anklagen bl. a. gik ud paa Ægteskabsbrud, forageriigt Levned, Mened (fordi Schnell havde svoret paa, at Ane Christophersdatter ikke var i Præstegaarden, da hun fandtes af Ridefogden), Falsk m. m. Anne Christophersdatters Død er imidlertid aabenbart kommet Myndighederne paatværs; thi Generalfiskalen udtaler i Klagen sin Frygt for, at Schnells gamle Haarnakkethed ikke har forladt ham, og at han vil paastaa, at »disse Beskyldninger skal ham efter Loven overbevises«, en Frygt, der ogsaa fuldtud bekræftedes igennem Schnells Forsvarsindlæg.

Generalfiskalens Indlæg slutter saaledes:[1])

»Hvor jeg paa Kongl. Maj. min allernaadigste Herres Vegne herved sætter i Rette og formener, at Mag. Uldrich Schnell for slig hans grove og forargelige Liv og Levned og særdeles for Hor, som han i sit Ægteskab har beganget, bør at have forbrudt Embede, Kald og Kjole saavel som alle de Digniteter og Værdigheder, som han tilforn ved Akademiet sig kan have forhvervet, og herefter at anses for en degraderet og gemen Person, som i verdslig Øvrigheds Hænder bør overleveres til at lide Straf efter Loven for sine mange og grove Misgerninger. Hvorpaa jeg de gode Mænds udførlige og retsindige Dom begærer.«

Kun 5 Dage brugte den arresterede Schnell til at svare paa Anklagen, og han gør det i et omfangsrigt, mesterligt Indlæg, som fremlægges den 3. Juni i Provsteretten, der atter holdes i Kastellet.

Schnell udtaler ligeoverfor Anklagen for Ægteskabsbrud og forargeligt Levned, at han intet har haft at skaffe med Ane Christophersdatter, at han overhovedet ikke har vidst, at hun har været frugtsommelig endsige kendt noget til hendes Fødsler; han gør med Hensyn til Anklagen for Mened gældende, at den er ubegrundet, idet Ane Christophersdatter selv har erkendt, at kun Søster Lisbeth, men ikke han vidste, at hun laa i Kisten den Dag, hun blev arresteret, og med Hensyn til Anklagen for det falske Rejsepas, at Enevold Bruun aldrig har skrevet det omtalte »Rejsepas« efter hans Koncept eller Begæring, og at han ikke har givet Anne Christophersdatter det.

Med Hensyn til Kirsten salig Peder Schous Vidnesbyrd, som Generalfiskalen formener at være det »kraftigste til hans Ruin og

[1]) Hvor jeg har citeret, har jeg dog moderniseret Retskrivningen.
P. H.

Fordærvelse« paaviser han Uoverensstemmelser og Modsigelser deri og stempler hende i Lighed med de andre, der har vidnet imod ham, som sin Fjende og Avindskvinde og tilbageviser ogsaa det af hende omtalte Rygte om, at han skulde have levet i Letfærdighed med sin Hustrus Søster, hvorpaa han bemærker følgende om deres eget Samliv i Sønderup Præstegaard i Naadensaaret:

»Kirsten salig Peder Schous mindes vel selv, hvad Tale og Folkesnak der er gaaet om mig og hende, og hvorledes de første Munde der i Egnen har været fulde af den Tale, at vi skulde elske hverandre paa en utilbørlig Maade:

»Jeg vil ikke udføre eller beskrive det saa groft, som hun har sagt det i hendes Bekendelse om min Søster[1]) og mig og det ej alene, da hun og jeg var ene sammen i Præstegaarden førend min salig Kæreste kom fra Jylland, men endogsaa siden derefter. Hun mindes og vel selv, mener jeg, at vi næppe nogen Gang eller paa noget Sted er komne tilsammen, at hun jo selv har repeteret det, hvorledes Folks baade Tale og Domme var om os, fordi vi kunde fordrages vel og ikke kivedes med hverandre, som de fleste Præster og Præsteenker gør. For den Skyld var vi mistænkt for hverandre med videre hendes Tale og vor Samtale i denne Materie. Nu vidner begge vores Samvittighed med os om vor Uskyldighed. Ja, Gud, som ved alt, han kender bedst vor Uskyldighed. — — —

Og hvo vilde vel indbilde sig at være fri for Æreskænderens Tunge? Mon den gode Mand Generalfiskalen har de Tanker? Jeg tror det ikke; thi, omendskønt jeg ikke kan nævne nogen visse Sognsmænd, dog alligevel har jeg hørt meget, ja ganske meget sige om ham, baade medens han endnu var paa Antvorskov Slot og siden den Tid! Mens Gud veed alle Ting bedst. Kejser, Konger, Fyrster, ja end ikke Christus selv kunde være fri for Æreskænderens Tunger. Og hvor mange falske Vidnesbyrd blev der ført mod Naboth, Susanne, Christus selv? Hvorfor ikke og imod mig, min Søster[1]) og andre uskyldige Guds Børn?«

Schnell gør derpaa gældende, at Ane Christophersdatters saakaldte Bekendelse er ganske betydningsløs, da den er hende aftvunget, idet hun paa Antvorskov Slot blev sat i et forskrækkeligt, mørkt Hul, hvor utallige Mennesker har taget sig selv af Dage, og er blevet saa ilde trakteret, at ogsaa hun har villet berøve sig Livet og derved har slaaet sit Hoved saaledes, at hun har været forstyrret og ligesom sanseløs i alle Maader og tilføjer om hendes beedigede Bekendelse følgende:

»Saasnart hun var gaaet fra Retten, da straks derefter den samme Nat slog Vorherre hende i sin Retfærdighed, at den samme

---

[1]) Svigerinden Elisabeth Wolch.

Haand, som hun havde oprakt at gøre Eden med, den blev kulsort, Ja, ikke Haanden alene, men endog Armen indtil Albuen, hvilket jeg skal bevise, om Lov og Ret maa være for mig, og om anden Dagen næstefter slog Vorherre hende med Døden. Dagen derpaa lod jeg Ridefogden med en skriftlig Beskikkelse forbyde at begrave hende, førend hun blev besigtiget, men Ridefogden lod hende imod min Beskikkelse begrave, hendes sorte Haand og Arm dermed at supprimere.«

Endelig omtaler han den haarde Behandling, han har været Genstand for, idet han samtidig med, at der skete Ransagning i hans Hjem, blev fængslet og ført til Antvorskov Slot uden saa meget som at maatte faa en Skjorte Halsdug, Haanddug, Strømper eller det allerringeste med sig og Dagen derpaa videre til København og indsat i Citadellet, »hvilket jeg aldrig tilforn har hørt nogen af Kongens Undersaatter nogensinde at være vederfaret, uden dem alene, som har begaaet «crimen laesae Majestatis«. Han hævder, at Sagen ikke kan være kgl. Majesæt rettelig og grundig forelagt; thi da vilde denne Fængslingsordre aldrig være blevet givet, og han udtaler under Henvisning til en Begivenhed af sit eget Liv følgende:

»Da Oberst Münchhausen efterstræbte mig uskyldig paa min Ære, mit Kald og Embede, da var det en Kendsgerning, at Hr. Hans Thomasen efter vrang Beretning allerede havde faaet Kongebrev paa mit Kald; men da min Sag blev ageret til Højesteret og kom der til anden og bedre Oplysning for Hr. Kongl. Majestæt, saa maatte han lægge Kongebrevet fra sig, og jeg blev i mit Kald, og det samme fulde og faste Haab lever jeg endnu i, at dersom denne Sag rettelig bliver Hs. Kongl. Majestæt forebragt, saa at Hans Majestæt kommer til at læse eller at høre læse dette mit Indlæg, hvori alle Beskyldninger samt alle de førte Vidnesbyrd imod mig efter Hr. Kongl. Majestæts egen Lov og Lovens klare Bogstaver saa krafteligen refuceres, da beholder jeg endnu baade mit Gods, Kald og Embede og alle Ting.«

Schnell slutter sit Forsvarsindlæg med at begære, at han i Overensstemmelse med Loven maa fralægge sig Sigtelserne ved Ed. »Hvilken min Ed jeg og derfor efter overskrevne Lovens Bogstaver herhos annekterer saalunde:

»Dersom jeg er skyldig udi disse Anna Christophersdatters Beskyldninger imod mig angaaende de 3 Børn, som hun skal have født, og jeg være Fader til, med hvis videre Omstændigheder, som hun adducerer til at give samme hendes Beskyldninger et sandfærdigt Skin, da være jeg forbandet og fordømt med Legeme og Sjæl i al Evigheds Evighed.«

Schnells Forsvarsindlæg fik imidlertid ingen Virkning; Dommen blev afsagt samme Dag og kom til at gaa ud paa, at da Mag.

Uldrich Schnell ikke saa fredelig og skikkelig sig tilforn har forholdt som en retsindig Præstemand egner og anstaa, og han intet rigtigt eller nøjagtigt har lagt i Rette, det foreliggende Tingsvidne og Anna Christophersdatters Bekendelse at svække, men alene efter Loven vilde værge sig derfor med sin Ed, og han dog ikke tilforn enten selv eller ved sin Fuldmægtig sig dertil for Retten har erbødet, vidstes ikke hans Ed imod Lovens 1. Bog 14. Kap. 6 Art. nu at kunne antages, ikke heller hans Protestation imod Processens Maade, eftersom den er sket efter Hans Kongl. Maj. naadigste Ordre, hvorfor vi efter saadan Sagens Beskaffenhed kunne ikke rettere kende, end at Mag. Uldrich Schnell, som sig højlig har forset imod Lovens 6. Bog 13. Kap. 24. og 26. Art. saavelsom samme Bogs 18. Kap. 6 og 7. Art., bør jo her efter at regnes som en uordineret Person ligesom andre Almuesfolk og aldeles uværdig al gejstlig Dignitet, Værdigheder og Friheder, saavel og det hellige Embede paa noget Sted eller i nogen Maade ydermere at betjene, som og den præstelige og dertil hørige Habit længere at drage (bære), hvormed han for ovenbemeldte Forseelser overleveres i verdslige Dommeres Hænder, der at stande fremdeles til Rette.

Kommissionsdommen maa straks være blevet approberet af Kongen; thi der findes ikke i Højesterets Dombog noget om, at Sagen er afgjort ved denne Ret.

Allerede den 13. Maj 1685 havde Schnells Hustru indgivet Ansøgning til Kongen om Skilsmisse. Dette blev ved Kongebrev tre Dage efter bevilget. Heri hedder det, »at Anne Olufsdatter (Bagger), der i sit Ægteskab altid ærligen og christeligen skal have levet med ham, ej heller ham til saadan Forseelse nogen mærkelig Aarsag har givet, da haver vi allernaadigst i Henseende til hendes Uskyldighed i hans grove Forseelser bevilget og tilladt, at hun fra samme sin Ægtemand Mag. Uldrich Schnell uden videre Proces og Dom maa være adskilt og sig igen, naar det hende lyster i andet Ægteskab begive. Og skal hun saaledes nyde alle de Friheder og Privilegier, som er Præsteenker forundte, saasom Afgift af Kaldet, Husværelse i Præstegaarden eller andet saadant.«

Ved Skiftet blev der tillagt hende af Boet som Erstatning for Medgiften 436 Sltd. 1 Mk. 13 Sk., ligesom ogsaa Skilsmissebevillingen betaltes med 18 Sltd.

Ifølge et andet Kongebrev af s. D. maatte Schnells fornævnte Børn til deres Fremtarv nyde deres Faders til Kongen for sine grove Forseelser forfaldne Hovedlod, naar hans Gæld og Procesomkostningerne var betalt.

Direktørerne for det vestindiske Kompagni erholdt den 8.

August 1685 et Kongebrev ifølge hvilket Schnell, der stadig sad i Kastellet, med første Skib, som gaar herfra til Vestindien, did skal henskikkes, »og haver I derhos at foreholde hannem, at han sig ej derfra under Livsstraf maa begive«.

Under 5. Oktober findes anført: »Uldrich Schnell supplicerer, at han maa forskaanes for at komme til Vestindien, og at det maa tillades ham at rejse ud af Landet, sine Børn i Længden til Fremtarv«. Der tilføjes: »Indkom for sildig og henlagt«, — og det synes da ogsaa som som Schnell allerede er bleven afsendt den 5. September. Han havde da siddet fængslet i Kastellet i omtrent 4 Maaneder (fra den 9. Maj). Ved Skiftet blev fremlagt Regning for hans Kost paa 8 Rdlr. maanedlig. Han maa sikkert have været under streng Bevogtning ligesom farlige Forbrydere; thi hver Gang han skulde i Forhør for Kommissionen blev han med Skrivelse fra Kommandanten Bülow under Bevogtning af en Underofficer og 2 Soldater afleveret til Generalfiskalen, i hvis Varetægt han forblev, saa længe Forhørene varede. Derefter blev han paa samme Maade afhentet og insat som Arrestant i sin Celle.

Efter en fra Biskop Bagger af 9. Oktober 1685 fremlagt Regning paa 144 Sltd. 2 Mk. 13 Sk. samt for Kost til Monsjør Hubert paa 18 Sltdl., hvilke angaar Udredning af hans Bo til Rejsen efter Øvrighedens Bevilling, maa det antages, at Schnell ved den Tid er ankommen til Vestindien. Herom berettes, at han fik Traktement blandt Negrene paa Sct. Thomas og senere blev Skoleholder for dem.

Hans Dødsaar er ubekendt, saa der vides intet om, hvor mange Aar han har virket, ligesaalidt som hans Hustrus senere Skæbne kendes.

Den 13. Juni 1685 foretog Ridefogden med Vurderingsmænd Registrering i Boet.

Ved Skiftet begærede Bogbinder og Klokker ved Viborg Domkirke Hans Bertelsen Wolch som født Værge at nyde Værgemaalet for de 3 yngste Sønner, hvilket bevilgedes. Skiftet underskreves 19. November 1685 og sluttedes med et Beløb til Børnene paa 1714 Sld.